

V I Lenin

Socialismen och bönderna

Den revolution Ryssland nu upplever är en hela folkets revolution. Hela folkets intressen har kommit i oförsonlig motsättning till intressena hos den handfulla personer, som utgör självhärskardömet regering eller stöder den. Själva existensen av det moderna, på varuekonomi uppbyggda samhälle, där det råder väldiga skillnader och motsättningar mellan olika klassers och befolkningsgruppers intressen, kräver självhärskardömet förintande, politisk frihet och ett öppet och direkt uttryckande av de härskande klassernas intressen i statens organisation och förvaltning. Den demokratiska omvälvningen, borgerlig till sin samhälleliga och ekonomiska innebörd, kan inte annat än uttrycka hela det borgerliga samhällets behov.

Men själva detta samhälle, som nu förefaller enat och sammanslutet i kampen mot självhärskardömet, är oåterkalleligen splittrat av klyftan mellan kapital och arbete. Folket, som rest sig mot självhärskardömet, är inget enhetligt folk. Egendomsägare och lönarbetare, ett obetydligt antal rikemän ("de översta tiotusen") och så tiotals miljoner egendomslösa och arbetande människor – det är i sanning "två nationer", som en framsynt engelsman sade redan under 1800-talets första hälft. Kampen mellan proletariatet och bourgeoisin står på dagordningen i hela Europa. Denna kamp har redan för länge sedan spritt sig även till Ryssland. Det som i dagens Ryssland ger revolutionen innehåll är inte två stridande krafter utan två skilda och olikartade sociala krig: det ena inom det nuvarande absolutistisk-feodala systemet, det andra inom det blivande borgerligt demokratiska system, som redan håller på att födas inför våra blickar. Det ena är hela folkets kamp för frihet (det borgerliga samhällets frihet), för demokrati, dvs för folkets självhärskande, det andra är proletariatets klasskamp mot bourgeoisin för en socialistisk samhällsordning.

En tung och svår uppgift åvilar alltså socialisterna – att på en och samma gång föra två krig, som är helt olikartade såväl beträffande karaktär och målsättningar som i fråga om sammansättningen av de sociala krafter som är i stånd att beslutsamt delta i det ena eller andra kriget. Denna svåra uppgift har socialdemokratin klart ställt och med fasthet löst, tack vare att den till grund för hela sitt program har lagt den vetenskapliga socialismen, dvs marxismen, tack vare att den som en av avdelningarna anslutit sig till den världsomspännande socialdemokratins armé, som har verifierat, bekräftat, klargjort och mer detaljerat utvecklat marxismens grundsatser på basis av de erfarenheter som gjorts av en lång rad demokratiska och socialistiska rörelser i de mest skilda europeiska länder.

Den revolutionära socialdemokratin har sedan länge sökt påvisa och har också påvisat den borgerliga karaktären hos den ryska demokratismen sådan den formulerats från de liberala narodnikerna fram till Osvobozjdenije-anhängarna. Den har alltid visat på det ofrånkomligen halvhjärtade, inskränkta och snäva i den borgerliga demokratismen. Den har för det socialistiska proletariatet i den demokratiska revolutionens epok ställt uppgiften att på sin sida dra över böndernas massa och – samtidigt med att lamslå bourgeoisins vankelmod – knäcka och krossa självhärskardömet. En avgörande seger för den demokratiska revolutionen är möjlig endast i form av proletariatets och böndernas revolutionärt demokratiska diktatur. Men ju fortare och fullständigare denna seger blir verklighet, desto snabbare och djupare kommer nya motsättningar och ny klasskamp att utvecklas inom ramen för ett helt demokratiserat borgerligt system. Ju fullständigare vi genomför den demokratiska omvälvningen, desto närmare kommer vi att ställas inför den socialistiska omvälvningens uppgifter, desto häftigare och skarpare blir proletariatets kamp mot det borgerliga samhällets själva grundvalar.

Socialdemokratin måste föra en oavslutlig kamp mot varje avvikelse från denna formulering av proletariatets revolutionärt demokratiska och socialistiska uppgifter. Det är orimligt att

ignorera den nuvarande revolutionens demokratiska, dvs i grunden borgerliga, karaktär, och därför är det orimligt att föra fram paroller som den om att bilda revolutionära kommuner. Det är orimligt och reaktionärt att förringa uppgifterna för proletariats deltagande, och då ett ledande deltagande, i den demokratiska revolutionen genom att t ex rygga tillbaka för parollen om proletariats och böndernas revolutionärt demokratiska diktatur. Det är orimligt att blanda ihop uppgifterna och förutsättningarna för en demokratisk revolution och för en socialistisk – de är, upprepar vi, olikartade såväl till sin karaktär som i fråga om de medverkande sociala krafternas sammansättning.

Vid just detta sistnämnda fel ämnar vi nu uppehålla oss utförligt. Att klassmotsättningarna inom folket i allmänhet och bland bönderna i synnerhet är outvecklade är en ofrånkomlig företeelse under epoken av demokratisk revolution, som för första gången skapar grundvalar för en verkligt bred kapitalistisk utveckling. Denna brist på ekonomisk utveckling bidrar till att efterblivna former av socialism fortlever eller återuppstår i en eller annan form, och denna socialism är småborgerlig, eftersom den idealiserar omdaningar, som inte går utanför småborgerliga förhållandens ram. Massan av bönder är inte och kan inte vara medveten om att inte ens den fullaste ”frihet” eller den mest ”rättvisa” fördelning om så av all jord undanröjer kapitalismen utan tvärtom skapar förutsättningar för att den skall utvecklas särskilt brett och mäktigt. Och medan socialdemokratin framhäver och stöder enbart det revolutionärt demokratiska innehållet i dessa bondesträvanden, upphöjer den småborgerliga socialismen bondeomedvetenheten till teori och förväxlar eller blandar samman en verkligt demokratisk och en inbillad socialistisk omvälvnings förutsättningar och uppgifter.

Det mest åskådliga uttrycket för denna oklara småborgerliga ideologi är det program eller, rättare sagt, programutkast som förts fram av ”socialistrevolutionärerna”, vilka haft desto mer bråttom att proklamera sig som parti, ju mindre utvecklade former och förutsättningar de haft för att vara ett parti. När vi granskat deras programutkast (se Vperjod nr 3^{*}) har vi redan haft tillfälle att visa att socialistrevolutionärernas uppfattningar har sin rot i den gamla ryska narodismen. Men eftersom Rysslands hela ekonomiska utveckling, den ryska revolutionens hela förlopp obarmhärtigt och skoningslöst dagligen och stundligen rycker undan marken under den rena narodismens grundpelare, så blir socialistrevolutionärernas uppfattningar oundvikligen eklektiska. De försöker lappa över narodismens revor med mondän opportunistisk ”kritik” mot marxismen, men det gör inte den utslitna klädseln hållbarare. På det hela taget är deras program absolut livlöst, fullt av inre motsägelser, det uttrycker i den ryska socialismens historia bara en av etapperna på vägen från det livegna till det borgerliga Ryssland, på vägen ”från narodism till marxism”. Också Polska socialistiska partiets (PPS) senaste utkast till agrarprogram, publicerat i nr 6-8 av *Przedswit*, passar in under denna definition, som gäller för en hel rad mindre strömmar i nutida revolutionärt tänkande.

Utkastet indelar agrarprogrammet i två delar. Del I redogör för ”reformer, för vilkas genomförande samhällsförhållandena redan är mogna”, medan del II ”formulerar hur de i del redovisade agrarreformer skall fullbordas och integreras”. Del I är i sin tur uppdelat i tre avsnitt: A) arbetarskydd – krav till nytta för jordbruksproletariatet; B) agrarreformer (i snäv bemärkelse, eller s a s bondekraV) och C) skydd av landsbygdsbefolkningen (självstyrelse osv).

Ett steg i riktning mot marxismen är i detta program försöket att avskilja något i stil med ett minimiprogram från maximiprogrammet, därefter det helt självständiga uppställandet av krav av rent proletär karaktär och vidare det i motiveringen för programmet gjorda erkännandet, att det för en socialist är helt otillåtligt att ”stryka bondemassornas ägarinstinkter medhårs”. Om man helt hade tänkt igenom den sanning, som ligger i denna sistnämnda sats, och konsekvent

* Se V I Lenin: *Från narodnism till marxism*, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 9, s 190-197. – Red

utvecklat den till slutet, så skulle det egentligen ofrånkomligen ha resulterat i ett strikt marxistiskt program. Men det olyckliga är just att PPS inte är något konsekvent proletärt parti utan lika gärna öser sina idéer ur brunnen av opportunistisk kritik mot marxismen. ”Då det inte är bevisat att jordägandet har en tendens till koncentration”, läser vi i programmets motivering, ”är det otänkbart att med full uppriktighet och säkerhet uppträda till denna hushållningsforms försvar och övertyga bonden om att småjordbrukens försvinnande är oundvikligt.”

Detta är inget annat än ett eko av den borgerliga politiska ekonomin. De borgerliga ekonomerna gör sig stor möda att intala småbonden idén att kapitalism är förenlig med de små jordägarnas välfärd. De försöker därför dölja den allmänna frågan om varuekonomin, om kapitalets förtryck, om småjordbrukets tillbakagång och nedgång bakom den speciella frågan om jordägandets koncentration. De blundar för att storproduktion inom jordbrukets speciella avsalubranscher utvecklas även på små och medelstora ägor och att detta ägande håller på att falla sönder på grund av såväl arrendeavgifternas stegring som hypotekens och procenteriets börda. De skyler över det obestridliga faktum att stordrift är tekniskt överlägsen inom jordbruket och att bondens levnadsförhållanden försämras i kampen mot kapitalismen. I det som PPS säger finns inget annat än upprepningar av de borgerliga fördomar, som dagens Davidar* återupplivar.

De teoretiska uppfattningarnas vacklande grund inverkar också på det praktiska programmet. Ta del I – agrarreformerna i snäv bemärkelse. Där finner ni å ena sidan punkt 5) ”upphävande av alla begränsningar vid köp av skiftesjord och 6) avskaffande av szarwark och körselplikt (naturaplikter)”. Detta är rent marxistiska minimikrav. Genom att ställa dem (särskilt punkt 5) tar PPS ett steg framåt jämfört med våra socialistrevolutionärers, som tillsammans med Moskovskije Vedomosti hyser en svaghet för den beryktade ”oförytterligheten av skiftesjorden”. Genom att föra fram dem kommer PPS nära marxismens idé om att kamp mot livegenskapens rester är den nuvarande bonderörelsens grund och innehåll. Men även om PPS närmar sig denna idé är partiet fjärran från att helt och medvetet acceptera den.

Huvudpunkterna i det minimiprogram vi granskar lyder: ”1) nationalisering av apanagejord, statliga och kyrkliga jordegendomar genom konfiskering; 2) nationalisering av stora jordegendomar vid avsaknad av direkta arvingar; 3) nationalisering av skogar, floder och sjöar.” Dessa krav lider av alla bristerna i ett program, som just vid denna tid skjuter kravet om jordnationalisering i förgrunden. Så länge folket inte har full politisk frihet och suveränitet, så länge det inte finns demokratisk republik, är det förhastat och oförnuftigt att föra fram krav om nationalisering, ty nationalisering betyder övergång i statens händer, och den nuvarande staten är en polis- och klasstat, och morgondagens stat blir i varje fall en klasstat. Såsom paroll, vilken leder framåt mot en demokratisering, är detta krav särskilt odugligt, ty det överför inte tyngdpunkten till böndernas relationer till godsägarna (bönderna tar godsägarjorden), utan till godsägarnas relationer till staten. Ett sådant sätt att ställa frågan är i grunden felaktigt vid en tidpunkt, då bönderna på revolutionär väg kämpar för jord mot såväl godsägarna som godsägarnas stat. Revolutionära bondekommittéer för konfiskation, som instrument för konfiskation – detta är den enda paroll som motsvarar en sådan tidpunkt och leder klasskampen mot godsägarna framåt i oupplöslig förbindelse med en revolutionär förstöring av godsägarstaten.

De övriga punkterna i det agrara minimiprogrammet i PPS' förslag är följande: ”4) begränsning av äganderätten, eftersom den blir ett hinder för alla förbättringar i åkerbruket (melioration), om sådana förbättringar anses nödvändiga av flertalet intressenter; ... 7) nationalisering av försäkringen av säd mot brand och hagelskador och av kreatur mot

* Se namnet David i personregistret. – Red

epizootier; 8) lagstiftning om statlig medverkan till bildandet av jordbruksarteller och kooperativ; 9) lantbruksskolor”.

Dessa punkter är helt i socialistrevolutionärernas anda eller (vilket är samma sak) helt i det borgerliga reformivrandets anda. Något revolutionärt finns det inte i dem. De är naturligtvis progressiva, det är obestriddigt, men progressiva i egendomsägarnas intresse. Att föra fram dem från en socialist är just att stryka ägarinstinkterna medhårs. Att föra fram dem är samma sak som att kräva att staten främjar truster, karteller, syndikat, industriidkarsällskap, som inte är mindre ”progressiva” än kooperativ, försäkring m m inom jordbruket. Allt detta är kapitalistiskt framåtskridande. Att vinnlägga sig om det är inte vår sak, utan herrarnas, företagens sak. Den proletära socialismen överlåter, till skillnad från den småborgerliga, åt grevarna de Rocquigny, åt zemstvogodsägarna etc att sörja för stora och litet mindre jordägares kooperation och vinnlägger sig själv helt och uteslutande om *lönarbetarnas* kooperation i syfte att *bekämpa företagen*.

Se nu på del II av programmet! Den består av en enda punkt, nämligen följande: ”Nationalisering av de stora jordegendomarna genom konfiskation. De åkerjordar och ängar, som folket sålunda förvärfvar, skall uppdelas i skiftesjord och överlämnas till de jordlösa och jordfattiga bönderna på garanterat långtidsarrende.”

En snygg ”krona på verket”, det måste man säga! Ett parti, som kallar sig socialistiskt, försöker för att ”kröna och integrera agrarreformerna” ingalunda en socialistisk samhällsstruktur, utan en befängd småborgerlig utopi. Här har vi ett högst åskådligt exempel på hur en demokratisk och en socialistisk omvälvning helt förväxlas, hur deras skilda målsättningar helt missförstås. Jordens övergång från godsägarna till bönderna kan vara – och har överallt i Europa varit – en integrerande del av en demokratisk omvälvning, en av den borgerliga revolutionens etapper, men endast borgerliga radikaler kan kalla den en kröning eller en fullbordan. En omfördelning av jorden mellan de ena eller andra ägarkategorierna, de ena eller andra herreklasserna kan vara gynnsam och nödvändig för att demokratin skall segra, för att spåren av livegenskap helt skall undanröjas, för att massornas levnadsnivå skall höjas, kapitalismens utveckling påskyndas osv – att på det mest bestämda sätt stödja en sådan åtgärd kan vara absolut nödvändigt för det socialistiska proletariatet i en epok av demokratisk revolution, men ”kröning och fullbordan” kan bara en *socialistisk* produktion vara, inte en böndernas småproduktion. Att ”garantera” småbönders arrende, samtidigt som varuekonomin och kapitalismen bevaras, är en reaktionär småborgerlig utopi och inget annat.

Vi ser nu att PPS’ grundläggande misstag inte är utmärkande för enbart detta parti, inte är någon engångsföreteelse eller tillfällighet. Det uttrycker i klarare och tydligare form (än socialistrevolutionärernas beryktade ”socialisering”, som socialistrevolutionärerna inte begriper själva) hela den ryska narodismens, *hela* den ryska borgerliga liberalismens och radikalismens *grundläggande* misstag i agrarfrågan, inklusive den liberalism och radikalism som kom till uttryck i debatterna på den senaste zemstvakongressen (i september) i Moskva.

Detta grundläggande misstag kan formuleras som följer:

I uppställandet av de närmaste målen är PPS-programmet inte revolutionärt. I sina slutmål är det inte socialistiskt.

Eller uttryckt på annat sätt: bristen på insikt om skillnaden mellan en demokratisk och en socialistisk omvälvning leder till att den verkligt revolutionära sidan av de demokratiska uppgifterna inte kommer till uttryck, medan en borgerligt demokratisk världsåskådning hela oklarhet förs in i de socialistiska uppgifterna. Resultatet blir en paroll som för en demokrat är otillräckligt revolutionär och för en socialist oförlåtligt virrig.

Socialdemokratins program däremot tillfredsställer alla krav vad gäller såväl att stödja verkligt revolutionär demokrati som att ställa upp ett klart socialistiskt mål. Den nuvarande bonderörelsen uppfattar vi som en kamp mot livegenskapen, en kamp mot godsägarna och godsägarstaten. Denna kamp stöder vi helt och fullt. För detta stöd är den enda rätta parollen: konfiskering genom revolutionära bondekommittéer. Vad man skall göra med den konfiskerade jorden är en sekundär fråga. Den skall bönderna avgöra, inte vi. Och just när den skall avgöras blir det en kamp mellan proletariatet och bourgeoisin bland bönderna. Det är därför vi antingen lämnar denna fråga öppen (vilket de småborgerliga projektmakarna så starkt ogillar) eller från vår sida endast anvisar vägens *början*, som består i att de avsöndrade jordstyckena återtas (vari tanklösa personer ser ett hinder för rörelsen trots socialdemokratins alla klagoranden).

Det finns bara ett sätt att få agrarreformen, som är oundgänglig i det nutida Ryssland, att spela en revolutionärt demokratisk roll: det är att den förverkligas genom böndernas eget revolutionära initiativ, mot godsägarna och byråkraterna, mot staten, dvs att den förverkligas på revolutionär väg. Den allra sämsta jordfördelning efter en *sådan* omvandling blir i alla avseenden bättre än den nuvarande. Och detta är den väg vi anvisar när vi gör kravet på revolutionära bondekommittéer till vårt främsta krav.

Men samtidigt säger vi till landsbygdsproletariatet: ”Den mest radikala seger för bönderna, vilken du nu måste bidra till av alla krafter, kommer inte att befria dig från armodet. Till det målet leder bara en väg: seger för hela proletariatet – såväl industrins som jordbrukets – över hela bourgeoisin och upprättandet av ett socialistiskt samhälle.”

Tillsammans med de jordägande bönderna mot godsägarna och godsägarstaten, tillsammans med stadsproletariatet mot hela bourgeoisin och alla jordägande bönder. Detta är parollen för det medvetna landsbygdsproletariatet. Och om småbrukarna inte genast eller inte alls accepterar denna paroll, så blir den i gengäld arbetarnas paroll, den kommer oundvikligen att bekräftas av hela revolutionen, den kommer att befria oss från småborgerliga illusioner, den kommer klart och bestämt att anvisa oss vårt socialistiska mål.

Proletarij nr 20, den 10 oktober (27 september) 1905

V I Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 11, s 282-291